

**VRIJHEID VAN
MENINGSUITING
MAAR ALS JE NIET WIL
HOEF JE NIKS
TE ZEGGEN**

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem www.loesje.nl

Lesbrief voor gesprek in de klas naar aanleiding van de actualiteit
Filosoferen over vrijheid van meningsuiting en samenleven

Inleiding voor de leerkracht
Tips
Lesbrief filosofisch gesprek
Verwerkingsopdracht

Inleiding voor de leerkracht

Aanleiding

Ook op ons in Nederland hebben gebeurtenissen uit het buitenland impact, zoals nu de dood van leerkracht Samuel Paty direct vragen oproept over burgerschapsvorming, de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van religie, en de rol van de school in opvoeden en samenleven in een onrustige wereld. Vanuit de regering klinkt deze week een oproep: bespreek deze thema's in de klas. Maar hoe?

De les

Deze lesbrief biedt handvatten om in de bovenbouw van de basisschool dit gesprek te voeren. De les bestaat uit twee delen: de start is een kennismaking met de complexiteit van vrije meningsuiting en hoe zich dat verhoudt tot datgene dat mensen dierbaar is of waar ze in geloven, wat voor hen heilig is. We gaan in de inleiding niet te diep in op het onderwerp zodat leerlingen zelf de ruimte blijven voelen het onderwerp te onderzoeken met elkaar.

We vertrekken vanuit de ervaringswereld van de leerling, om vervolgens samen te filosoferen. Dit gesprek is gericht op het oefenen in kritisch denken en het gebruiken van zowel fantasie als inlevingsvermogen.

De les wordt afgerond in de vorm van een verwerkingsopdracht waarin de leerlingen zich afvragen wat zij zelf kunnen doen, en de keuzes die zij zelf maken.

World Kindness Day 2020

Deze lesbrief is goed in te zetten rond de jaarlijkse viering van World Kindness Day, op 13 november. Op deze dag wordt sinds 1998 wereldwijd vriendelijkheid gevierd door goede daden te vieren én vooral vriendelijke dingen te doen. De dag is in het leven geroepen door samenwerkende organisaties die willen bijdragen aan een vriendelijkere wereld. [\[meer info\]](#)

Tips

De film *Pay it forward* uit 2000 [\[zie trailer\]](#) geeft een mooi voorbeeld van hoe ook één kind grote impact kan maken, en sluit prachtig aan op het thema van vriendelijkheid. Naast de werkvorm voor een filosofisch gesprek in de klas en de verwerkingsopdracht n.a.v. *Pay it forward* treft u bijgevoegd ook de *doorvraagkaartjes* van Filosofiejuf, een ideaal hulpmiddel om steeds nóg een stapje verder te denken. [\[Filosofiejuf filosofeert ook over vrijheid van meningsuiting\]](#)

Boekentips

- 'Wat voel ik?' filosofie voor kinderen van Oscar Brenifier
- 'Mag je zeggen wat je vindt? Ethiek voor kinderen van Aby Hartog en Sander Hartog
- Wat is goed, wat is kwaad? Filosofie voor kinderen van Oscar Brenifier

Natuurlijk denken de experts van Arkade ook op dit onderwerp graag met u mee [\http://www.arkade.nl/, [www.facebook.com/arkadeamsterdam\]](http://www.facebook.com/arkadeamsterdam)

Lesbrief filosofisch gesprek in de klas

Doelstellingen

- Leerlingen kunnen eigen inlevingsvermogen en fantasie aanspreken
- Leerlingen delen verhalen over wat hen dierbaar is
- Leerlingen onderzoeken wat beledigen en kwetsen betekent
- Leerlingen ervaren dat er niet altijd een oplossing mogelijk is (zie huidige voorbeeld van vrijheid van meningsuiting)
- Leerlingen leren over World Kindness Day en iets liefs doen voor een ander

Intro

In het nieuws hebben jullie misschien iets gezien of gehoord over een verdrietige gebeurtenis: in Frankrijk is een aanslag gepleegd, waarbij een meester is gedood. [[link naar uitzending jeugdjournaal](#)]

- *Wie weet waar dit mee te maken had?*

De aanslag is gepleegd door iemand die heel boos was over de vrijheid van meningsuiting, waarover kinderen op scholen leren, ook in Nederland. Die vrijheid van meningsuiting gaat er over dat je jouw mening mag geven. Ook een mening waar iemand anders het oneens mee is, of niet leuk vindt. Soms kan een mening ook iemand kwetsen, verdrietig of boos maken.

- *Waarom is het van belang dat je je mening mag zeggen?*
  - Zeg je ook weleens niet je mening?
  - Kan je ook een andere mening hebben dan een goede vriend?
  - Wat betekent dat voor de vriendschap?
  - Of dan iemand waarvan je houdt?

Bij de vrijheid van meningsuiting hoort ook dat in een land, op een school of in een klas altijd verschillende meningen bestaan. Soms is dat best ingewikkeld! Daar gaan we nu met elkaar over nadenken.

Filosofisch gesprek over de vrijheid van meningsuiting

LET OP!

- Bij filosoferen bestaat er niet één juist antwoord op de vraag. Vertel dit de kinderen ook bij aanvang van het gesprek

Voorbeeld: op de vraag naar wat je dierbaar is, is het antwoord 'mijn lievelingsknuffel' niet meer of minder waar dan 'mijn oma' of 'de profeet'; alles is input om te onderzoeken hoe het werkt als iets dierbaar is.

- Het is geen les sociaal-emotionele ontwikkeling

Voorbeeld: het doel is niet sociaal wenselijke antwoorden te vergaren, maar iets van verschillende kanten te onderzoeken. Ook iets dat we normaal gesproken onwenselijk achten, zoals beledigen, kun je open bevragen. Vraag door!

- We willen de fantasie en inlevingsvermogen prikkelen

Voorbeeld: out-of-the-box-denken is een goede oefening om te leren nadenken over verschillende mogelijkheden en motieven,

1) Kan je zelf iets bedenken wat je dierbaar is? (dit kan iets of iemand zijn)

- Wat maakt dat iets dierbaar is?
- Hoe uit je dat?
- Hoe merk je dat iets jou dierbaar is?
- Kan je het aan een ander merken? Hoe?
- Kan alles je dierbaar zijn?
- Is er een verschil tussen iets noemen wat een ding is of een persoon? Of een geloof?
- Is er iets wat voor jou heilig is?
- Wat is heilig?

2) Hoe heb jij weleens iemand beledigd?

- Wat is beledigen?
- Wat maakt dat jij iets als beledigend ervaart?
- Geldt dat voor iedereen?
- Geldt dat overal?
- Hoe voel je je als iemand je beledigt?
- Kun je weten of je iemand beledigt? Hoe?
- Mag je altijd je mening zeggen?
- Mag je soms dingen niet zeggen en waarom?
- Mag je iets/iemand beledigen wat een ander dierbaar is?
- Wat gebeurt er als je niet kan zeggen wat je vindt?
- Hoe zou je willen reageren als iemand je beledigt?
- Wat gebeurt er als jouw mening iemand anders beledigt?

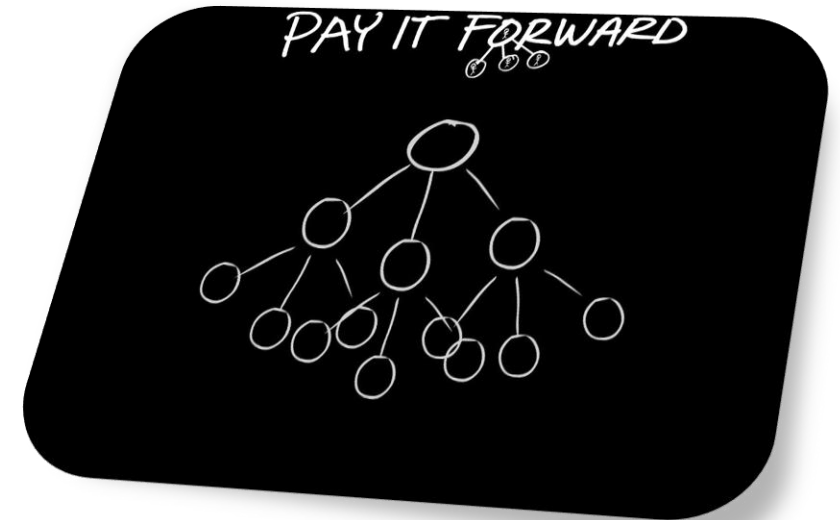
Naam: .....

Heb jij weleens iets gedaan waar je een ander mee beledigd hebt? Wat was dat?

.....
.....

Tegen wie zou jij sorry willen zeggen?

.....
.....

Voor welke drie mensen zou je iets willen doen?

- 1.....
- 2.....
- 3.....

Wat ga je voor ze doen?

- 1.....
- 2.....
- 3.....